

บทที่ ๔

สรุปผลวิจัยและข้อเสนอแนะ

๔.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์พัฒนาการการรักษาศีลของอุบาสกอุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ ๒ ข้อ คือ ๑) เพื่อศึกษาการรักษาศีลของอุบาสกอุบาสิกาในพุทธศาสนา ๒) เพื่อวิเคราะห์พัฒนาการการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาท สำหรับการศึกษาเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลและได้นำเสนอผลการวิจัย ดังปรากฏผลสรุปต่อไปนี้

จากการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อแรกพบว่า การรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาทคือ ผู้ที่รักษากาย วาจา ของตนให้ปกติอยู่ตลอดเวลา และทำศีลให้เกิดขึ้นได้นั้นจะต้องปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด เพราะศีลเกิดขึ้นได้จากการปฏิบัติด้วยกาย วาจา ไม่ใช่จากคำพูด ดังในสมัยพุทธกาลและปัจจุบันได้มีอุบาสก อุบาสิกาสมาทานรักษาศีลในวันสำคัญและวันธรรมดา ศีลเป็นเรื่องที่สามารถประพฤติปฏิบัติได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ ทั้งในวัดหรือนอกวัด ทั้งคนรวยและคนจน เมื่อต้องการรักษาศีลสามารถสมาทานจากพระภิกษุที่วัดก็ได้ ถ้ามีเหตุที่ต้องรักษาศีลที่อื่น หรือที่ทำงานก็สามารถอธิษฐานรักษาศีลด้วยตัวเองได้ ดังนั้น การรักษาศีลเป็นเรื่องความตั้งใจอันแน่วแน่ของบุคคลเป็นสำคัญ ซึ่งแต่ละบุคคลที่รักษาศีลต่างมีเป้าหมายคล้ายกันหรืออาจต่างกัน แต่ส่วนมากจะเหมือนกันคือ ต้องการให้ได้ถึงความปรารถนาในสิ่งที่ประสงค์ เช่น การมีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข แก่ตน ญาติมิตรอันเป็นที่รัก ศีลเป็นอาภรณ์ เป็นเครื่องชำระมลทิน และเป็นเครื่องชี้วัดความดีความชั่วของความเป็นมนุษย์ได้ อุบาสก อุบาสิกาที่รักษาศีลมีความเจริญก้าวหน้าจนเป็นขั้นศีลบริวารมีนั้น ด้วยอาศัยคุณธรรม เช่น พละ ๕ คือ ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา และหมวดธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒ อย่างคือ หิริ โอตตัปปะ ธรรมที่เป็นอำนาจ เป็นกำลัง เป็นเครื่องมือ เป็นธรรมที่จะทำให้ศีลตั้งมั่น คือ ทมะ สังวร ปหานะ และธรรมที่เป็นกำลังหล่อเลี้ยง เปรียบเหมือนอาหารที่คอยเลี้ยงชีวิต คือ สัจจะ จาคะ ความเคารพตนเอง เข้ามาสนับสนุนจึงทำให้เป็นศีลที่บริสุทธิ์สะอาดปราศจากมลทินทั้งปวงได้ ผู้ไม่รักษาศีลย่อมเป็นที่รังเกียจของผู้อื่น เป็นบุคคลที่มีความสกปรกมัวหมอง เมื่อตายแล้วย่อมมีทุกคติเป็นที่ไป ผลจากการประพฤติปฏิบัติศีลอย่างเคร่งครัดทำให้ได้รับผลคือ เป็นผู้มีความสุข เป็นผู้มีโภคทรัพย์และมีสุคติ

คือสวรรค์เป็นที่ไป ฉะนั้น ทำให้เห็นแล้วว่า การรักษาศีลของอุบาสกอุบาสิกาทั้งอดีตและใน
สังคมปัจจุบันนั้น เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่งกับการดำเนินชีวิตประจำวัน
เพราะศีลเป็นประตูที่ส่งทางให้ไปถึงจุดหมายอันสูงสุดคือพระนิพพานได้

สำหรับเนื้อเรื่องการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาทนั้น ได้
กล่าวถึงเรื่องอุทฺทยราชา ครั้นนั้นสุบินบิรवारเศรษฐีผู้มั่งคั่งมีทรัพย์สมบัติเป็นอันมาก เป็นผู้มึนจิตใจ
สะอาดยินดีในการก่อสร้างกองบุญกุศลบริจาคทานและรักษาศีลเป็นประจำ เมื่อถึงวันอุโบสถท่าน
เศรษฐีแนะนำบุตรภรรยาตลอดจนพวกทาสกรรมกรในบ้านให้รักษาศีล ๕ ศีล ๘
นิยมในบ้านนั้นว่า เมื่อถึงวันอุโบสถศีลทุกคนต้องงดเว้นจากกิจการงานต่างๆ และสมาทานองค์
อุโบสถ ศีลครั้งนั้นมีบุรุษเชื้อสายหนึ่ง ประกอบอาชีพรับจ้างทำงานนักสารพัดคราวหนึ่งว่างงาน
ไม่มีเงินซื้ออาหารรับประทาน บุรุษเชื้อสายจึงออกเดินทางงานทำจนมาถึงรั้วบ้านท่านเศรษฐี
ตัดสินใจเข้าไปหาท่านเศรษฐีของงานทำ ท่านเศรษฐีให้เขาทำงานในแผนกงานนักภายนอกบ้าน
โดยยังไม่ได้บอกวิธีรักษาศีลให้แก่เขา ชายเชื้อสายใจจดจ่อทำงานด้วยความขยันขันแข็งทุกวันตั้งแต่
เช้ามืด กว่าจะเสร็จงานก็เป็นเวลาค่ำมืด จนเป็นที่พอใจของหัวหน้างาน ครั้นถึงวันอุโบสถศีล
หลังจากทุกคนในบ้านบริโภคอาหารเรียบร้อยแล้วในตอนสาย ทุกคนต่างสมาทานองค์ศีล ๕ ศีล ๘
แล้วแยกย้ายไปสู่ที่อยู่แห่งตนใคร่ครวญพิจารณาถึงศีลและอานิสงส์แห่งศีลอยู่ด้วยความเอิบอิ่มใจ
โดยไม่ต้องประกอบการงานใดๆ ในวันนั้นทั้งสิ้น ฝ่ายคนงานใหม่ผู้ไม่รู้ธรรมเนียมของบ้านตั้งแต่
เช้ามืดก่อนคนทั้งปวง แล้วรีบออกเดินทางไปทำงานนอกบ้านแต่ผู้เดียวตลอดวันพอใกล้ค่ำจึง
เดินทางกลับสู่ที่พักอาศัย เมื่อเขาจัดแจงอาบน้ำชำระกายเรียบร้อยแล้ว ผู้มีหน้าที่หุงหาอาหารได้นำอาหาร
ที่เก็บไว้ให้เขาตั้งแต่ตอนเช้าด้วยความเป็นห่วงมามอบให้ และบอกให้บริโภค แต่เขาได้ชักถามถึง
คนทั้งหลาย เมื่อได้รับฟังคำชี้แจงว่า ทุกคนต่างล้วนสมาทานรักษาศีล เขาจึงเกิดความละอายใจ
จึงได้ขึ้นไปสู่เรือนใหญ่เข้าไปหาท่านเศรษฐีแล้วเรียนขอสมาทานศีล ตั้งแต่บริโภคอาหารเช้าเพียง
เล็กน้อย แล้วไม่ได้บริโภคอะไรอีกเลย ประกอบกับทำงานหนักตลอดทั้งวัน ชายเชื้อสายจึงได้รับ
ทุกข์ทรมานเพราะความหิวโหย กระทั่งโรคลมกำเริบขึ้นทรมานทรมาย พลันเหลือบสายตาแลเห็น
ขบวนเสด็จเข้าโดยบังเอิญ บังเกิดความคิดจักได้ราชสมบัติ แล้วขาดใจตายไปปฏิสนธิในพระ
ครรภ์แห่งพระอัครมเหสีของสมเด็จพระราชาธิบดี บุรุษเชื้อสายนับเป็นผู้รักษาคำสัตย์ เมื่อเขาเกิด
ศรัทธาแล้วจึงรักษาศีล แม้ตนเองต้องได้รับความทุกข์ทรมานเป็นอย่างยิ่ง ก็ไม่ยอมบริโภคอาหาร
ใดๆ ทั้งสิ้นเพราะต้องการรักษาศีลให้มั่นคงและสมบูรณ์ นับเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงความ
เด็ดเดี่ยวต่อการสร้างความคิดให้เกิดขึ้นกับตน

การศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกาใน
พระพุทธศาสนาเถรวาทพบว่า การรักษาศีลในสมัยก่อนพุทธกาลนั้น เป็นไปในบุคคล ๓ จำพวก

คือ ๑) พระโพธิสัตว์ ๒) พระเจ้าจักรพรรดิผู้ได้รับมรรคาภิเษก และ ๓) อุบาสก อุบาสิกา โดยความสำคัญของการรักษาศีล ย่อมมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมากแผ่ไพศาลมากกว่า ซึ่ง อานิสงส์ของการรักษาศีล คือ สามารถสร้างสวรรค์ สร้างความเสมอภาค และสร้างความปลอดภัยให้แก่มนุษย์ และให้สมบัติที่น่าปรารถนาแก่มนุษย์ผู้รักษาศีลและการรักษาศีลในปัจจุบัน ทำให้ผู้รักษาศีลมีความโชคดี ทำอะไรก็จะประสบความสำเร็จได้เร็ว หน้าที่การงานจะได้เลื่อนขั้นเร็ว เป็นที่รักใคร่เมตตาแก่ผู้พบเห็น มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง โรคน้อย หากผู้มีศีลนั้นได้ทำทานอย่างสม่ำเสมอก็จะได้รับผลบุญของท่านเร็วกว่าปรกติ เช่น ปรกติเมื่อเราได้ทำทานแล้ว ผลของท่านบางส่วนก็จะกลับมาในชาตินี้ โดยใช้เวลาประมาณสิบกว่าปี แต่ถ้ารักษาศีลด้วยแล้วจะทำให้ผลของท่านกลับมาหาเราเร็วขึ้น คือ อาจแค่เพียง ๕-๖ ปี ก็เป็นได้ นอกจากนี้ เมื่อเกิดชาติหน้าก็มีโอกาสเกิดเป็นมนุษย์ได้อีก และมีรูปร่างผิวพรรณดีเหมือนอย่างคาราที่มีรูปเป็นทรัพย์นั่นเองและยังทำให้มีสติ มีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างดี เริ่มตั้งแต่เจ้าครูตื่นนอน แปรงฟัน ล้างหน้า ลุกขึ้นไปทำงาน การรับประทานอาหาร เครื่องดื่ม การพบปะสังสรรค์กับบุคคลต่างๆ เป็นต้น เพราะสติเป็นตัวป้องกันความพลั้งเผลอของจิต ไม่ให้จิตตกเป็นทาสของอารมณ์ที่เข้ามากระทบ ทั้งฝ่ายอารมณ์ดีและไม่น่าปรารถนา ฉะนั้นผู้ปฏิบัติธรรมที่ผ่านกระบวนการฝึกฝนตนเองให้มีสติแล้วนั้นจึงเป็นที่พึ่งให้แก่ตนและคนอื่นได้ เพราะสติเป็นธรรมที่ส่งต่อไปยังสมาธิ และปัญญา หากขาดสติแล้ว ปัญญา คือ เครื่องวินิจฉัยเรื่องราวต่างๆ ย่อมไม่เกิด เมื่อบุคคลขาดปัญญา ทุกข์ คือสภาพที่ก่อกวนหัวใจของมนุษย์ย่อมเข้ามาทำลายผู้นั้นให้ประสบกับความเสียใจ ความเศร้าใจ ฉะนั้นพระพุทธศาสนา จึงมุ่งสอนให้คนเรา เจริญสติและรักษาศีลตลอดเวลาไม่ให้ประมาทในการใช้ชีวิต

๔.๒ ข้อเสนอแนะ

จากที่ได้ศึกษาวิเคราะห์พัฒนาการการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกา ในพระพุทธศาสนาเถรวาท ทำให้ทราบความหมายของการรักษาศีล ความหมายของอุบาสก อุบาสิกา ความเป็นมาและความสำคัญของการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกา วิธีการรักษาศีลของอุบาสก อุบาสิกา เป้าหมายการรักษาศีล อานิสงส์การรักษาศีล กรณีตัวอย่างการรักษาศีลในคัมภีร์พุทธศาสนา และพัฒนาการการรักษาศีลของชาวพุทธในสมัยพุทธกาล/ปัจจุบัน/ การรักษาศีลที่ผูกโยงกับประเพณี จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจได้ทำการศึกษาเพื่อจะนำเอาแนวทางประเพณีปฏิบัติตนตามหลักของการรักษาศีลอุบาสก อุบาสิกาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติที่ทำให้เกิดประโยชน์คือความสงบสุขในการดำเนินชีวิตและสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคม

๔.๒.๑ ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

ควรศึกษาเกี่ยวกับหลักการรักษาของอุบาสก อุสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เช่น การรักษาศีลกาย ศีลวาจา เป็นเรื่องที่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อให้จิตใจเกิดความสงบ เกิดปัญญาและมีความเจริญก้าวหน้า จนสามารถพัฒนากาย วาจาและใจให้สูงขึ้น ยิ่งกว่านั้นสามารถอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างไม่เป็นทุกข์และเป็นแบบอย่างที่ดีของคนทั่วไปได้

๔.๒.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การรักษาศีลของอุบาสก อุสิกาในพระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นเรื่องที่ทุกคนในสังคมควรนำมาประพฤติปฏิบัติในการดำรงชีวิตประจำวัน เพราะการอยู่ร่วมกันนั้น ถ้าไม่มีกฎระเบียบที่ต้องประพฤติปฏิบัติในแนวเดียวกัน จิตใจไม่มีความสะอาด สว่าง สงบ จะทำให้เกิดความวุ่นวายได้ ดังนั้น จึงควรอย่างยิ่งที่อุบาสก อุบาสิกาและพุทธศาสนิกชนทั้งหลายต้องยึดถือเอาศีลเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมให้มีความสุข และสืบไปจากปัญหาทั้งปวง จึงควรมีแนวทางที่จะนำมาปฏิบัติร่วมกันในสังคมพื้นฐานให้มีหลักสำคัญเบญจศีล เบญจธรรม คือ ๑) ไม่เป็นคนโหดร้าย ด้วยมีน้ำใจเมตตาต่อกัน ๒) ไม่เป็นคนมือไว ด้วยการมีสัมมาอาชีวะไม่ถือเอาสิ่งของคนอื่นด้วยอาการแห่งลักขโมย แม้สิ่งของนั้นจะมีค่ามากหรือน้อยก็ไม่ควรกระทำ ๓) ไม่เป็นคนใจเร็ว คือมีความสังวรไม่นอกใจสามี ภรรยาตน และไม่ล่วงเกินบุตร สามี ภรรยาคนอื่น ๔) ไม่เป็นคนพูดปด คือมีสัจจะเป็นคนพูดแต่สิ่งที่เป็นความจริง ๕) ไม่เป็นคนหมดสติ คือ ไม่มีความประมาทสติระลึกชั่วดี ควรหรือไม่ควร กฎทั้ง ๕ อย่างนี้ คนสามัญธรรมเรียกว่า ศีล ๕ ซึ่งเป็นกฎที่จะทำให้การอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ดังมีตัวอย่าง ทางทีวี โทรศัพท์ในยุคปัจจุบันนี้ ที่ขาดศีลจะมีพฤติกรรมก้าวร้าว เป็นคนไร้เมตตา ลูกฆ่าพ่อแม่ ไม่เลี้ยงดูพ่อแม่ เป็นต้น

๔.๒.๓ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษาวิเคราะห์การปฏิบัติความสัมพันธ์ระหว่างศีลกับสติสัมปชัญญะกับการพัฒนาสติของอุบาสก อุบาสิกาในปัจจุบัน

๒. ควรศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศีลการปฏิบัติศีลวิปัสสนากัมมัฏฐานกับการพัฒนาสติของอุบาสก อุบาสิกาในปัจจุบัน

๓. ควรศึกษาวิเคราะห์การรักษาศีลอุบาสก อุบาสิกาในฐานะเป็นบาทฐานรองรับการปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานขั้นสูง